

צ'בזטי מזהר"י

קמא

דף קטו:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רלה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

תורה אור
 בראשית וישב לו (ו) והנה
 אֶתְנֵנוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּחוֹךְ
 הַשָּׁדָה וְהָנָה קָהָה אֶלְמִינִי וְגַם
 נִבְכָּה וְהָנָה תִּסְבִּיחָה אֶלְמִינִים
 וְתִשְׁמַחְתִּין לְאֶלְמִינִי:
 תורה רלה
 חושע ט (י) בְּעֶנְיֵינוּ בְּמִדְבָּר
 קִצְאִי יִשְׂרָאֵל כִּבְרִיחָה
 בְּתִמְנָה בְּרִאשִׁיתָה רְאִיתִי
 אֲבוֹתֵינוּ הָקָה בְּאוֹ בְּעַל
 פְּעוֹר וְיִצְחָר לְבִשְׁת וְיִתְּנִי
 שְׁקִינִים כְּאֶתְנָם:
 תורה רלו
 בראשית ויצא כט (לד) וַתֵּהָרֶם
 עוֹד וַתֵּלֶךְ בֶּן וַתֹּאמֶר עֲתָה
 הַפַּעַם יִלְחָה אִישִׁי אֵלַי כִּי
 יִלְחָדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים עַל כֵּן
 קָרָא שְׁמוֹ לְוִי:
 תהלים קיט (קסא) שָׁרִים
 רַחֲמוּנִי חֲנֹם וּמִדְבָּרִין
 וְיִמְדְּבוּרֶךְ פֶּחַד לְבִי:
 תורה רלט
 תהלים קכב (ח) לְמַעַן אֲחִי
 וְרִצִּי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ:
 ויקרא קדושים ט (יח) לֹא
 תִקֵּם וְלֹא תִשָּׁר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ
 וְאֶהְיֶה לְרֹעֶךָ כְּמִוְךָ אֲנִי
 יְהוָה:
 תהלים קכ (ז) אֲנִי שְׁלוֹם
 וְכִי אֲדַבֵּר הָקָה לִפְלִתְקָה:
 עמוס ד (יג) כִּי הֵנָּה יוֹצֵר
 הָרִים וּבִכְרָא רִית וּמִגִּיד לְאֶדָם
 מָה שָׁחַ עֲשֵׂה שְׁחַר עֵיפָה
 וְדוֹךְ עַל בְּגָדֵי אֶרֶץ יְהוָה
 אֲלֵהִי צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
 תהלים לט (ד) חֵם לְבִי
 בְּקִרְבִּי בְּהִיגִי תִבְעֶר אֶשׁ
 בְּדִמְתִּי בְּלִשְׁוִי:

קטו: ליקוטי

מלכין, וזה שנאמר ביוסף [א] והנה קמה אלומתי [ב]:

רלה [ג] דע שמי שהולך ונחלק ונופל, ואזי העולם שוחקין ממנו, והוא מתבייש מזה, זה בא על ידי שפגם בשמחת יו"ט.

כי יו"ט נקרא רגל [ד], וגם נקרא מועד [ה], וע"י שפגם בשמחת יו"ט, נעשה מזה רגל מועד [ו], ע"כ רגלו מועדה ונפל. וזה השחוק ששוחקין, הוא בחי' השמחות נפולות מפגם 'שמחת יו"ט. וע"כ מתבייש, כי ע"א נקרא **בושת** (הושע ט [ז]), והמבזה את המועדות כאלו עובד עכו"ם (פסחים קיח) [ח] ע"כ באה עליו בושה. ולפעמים הוא לו לכפרה, ולפעמים אין נתכפר לו בזה רק כדי להזכירו שישוב:

רלו [י] מי שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי, עי"ז זוכה שיעלה לגדולה לסוף ימיו, וכל מה שנחשב לגדולה באותו הדור, הוא עולה לגדולה זו, כגון בדור הזה שעיקר הגדולה והכבוד הוא כשמהויקין אותו לצדיק מפורסם, אזי זוכה שיתקבל בסוף ימיו למפורסם גדול, אף שבאמת אינו כן, רק שהוא איש כשר פשוט: ונותנין לו שכרו קודם שיוצא מן העולם [יא] ואח"כ וכו':

רלו [יב] עיקר הניגון והכלי שיר הביא לוי לעולם, כמוכא בזוהר (שמות ד' יט ע"א) שעיקר הניגון מסמרא דליוואי, וזה שאמרה לאה **הפעם ילדה אישי אלי** [יג]. שעתה הפעם שנולד לוי שעל ידו בא בחי' הניגון וכלי שיר לעולם **הפעם ילדה אישי אלי** "בודאי. כי התחברות שני דברים הוא ע"י ניגון וכלי שיר, והבן [יד]. וזה בחי' כלי זמר שמנגנין על התונה:

שרים רדפני חנם [טו] ר"ת **רחש** [יז] (וזה הענין הם דברי צחות שאמר על עצמו, שהיו נוהגין ליתן לו **רחש** [יח] המגיע להרב. ופ"א עמדנו לפניו בעת שהי' חתונה בעיר, ואמר אז ענין הנ"ל מענין כלי זמר שמנגנין על החתונה כנ"ל. וכי כן היה דרכו בקודש, שע"פ רוב היה אומר תורה מעין מה שהיה נעשה ונדבר אז באותה העת כאשר יתבאר מזה במ"א [יט]. ואז היו משיחים לפניו מענין **רחש** המגיע לו. ענה ואמר בודאי מגיע לי **רחש, שרים רדפני חנם**:

רלה [כא] **כששני** אנשים מחולקים ביניהם על איזה ענין, וכשיבוא השלישי אף שאינו יודע כלל מענינם, אזי יסכים עם אחד יותר מעם חבירו, זה מחמת שהאחד סמוך לשרשו יותר מחבירו. כי בודאי א"א שיהיו שוים לו כאחד, כי אין שני אנשים שווין, וא"כ ב"בדאי אחד סמוך לו יותר, ומזה בא שהוא מסכים עם זה, והבן:

רלט [כב] **על ידי מחלוקת** אי אפשר לדבר [כג], כי עיקר הדיבור הוא משלום [כד], כמ"ש (תהלים קכב) **ארברה נא שלום**. וע"כ צריך כל אחד קודם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה **ואהבת לרעך כמוך** [כה], כדי שע"ז שיש אהבה ושלום, עי"ז יוכל לדבר בתפלה. אבל כשאין שלום ויש מחלוקת, א"א לדבר. וע"כ אפי' אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עכ"ז אין השלום בשלימות על כן א"א לדבר ולהתפלל אף

רלה רלו רלו רלט רמ

מוהר"ן

שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו. וזה שאמר דוד העי"ה" (שם קב) **אני שלום**, כי אני איש שלום ומצידי היה שלום עם כולם, ועכ"ז **וכי אדבר, המה למלחמה**, היינו שאף שאני שלום, עם כל זה א"א לדבר מחמת המלחמה והמחלוקת שהם חולקין עלי כנ"ל: **והנה** כל הדיבורים הם משלום כנ"ל, וע"כ מי שהוא בבחי' שלום, יכול לידע כל הדיבורים של כל העולם, כמו הקב"ה שנקרא שלום [כז], שהוא יודע כל הדיבורים של כל העולם, כ"ש (עמוס ד) **ומגיד לאדם מה שיחו**, כי כל הדיבורים באים משלום כנ"ל. וזה אותיות **שלום** ר"ת **ומגיד לאדם מה שיחו**:

כל הדיבורים באים מחמימות, ומי שיש בו חמימות הרבה מדבר הרבה [כח], וכן מי שנתקרב ואין בו חמימות, אין יכול לדבר, כי הדיבור הוא מחמימות [כט], כמ"ש (תהלים לט) **חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני**, והוא שלהובא דגורא [לא] וכו':

רמ [לב] **כל** ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת, וע"כ כשמקורב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו, הן עשירות או בנים, אבל כשהוא רחוק מהצדיק אזי בא לו בקושי גדול, כי כ"א מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו [לג]. והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, וע"כ כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו כח גדול, כדי לקבל ההשפעה מהצדיק. מחמת שהוא רחוק ממנו. וע"כ נמצא בזה חילוקים רבים. לפעמים מגיע לאדם עשירות והוא מת מזה, ונשאר העשירות ליורשין, ולפעמים הוא מת עי"ז שמקבל עשירות וגם אוכד את העשירות, וכן חילוקים רבים. והוא כמו למשל כשאחד רוצה להגביה משא כבד, והוא מכנים כל כחו להגביה המשא מחמת שכבדה מאודי, ולפעמים מגביה המשא, אבל מחמת גודל הכח שהכנים בזה נעקרו ונתלשו מעיו בקרבו עד שמת מחמת זה, אבל יכול להיות שאעפ"כ נשאר המשא בידו. ולפעמים מחמת שנתלש בקרבו נפל גם המשא מידו. נמצא שזה מת מחמת שהגביה המשא וגם המשא לא נשארה אצלו אפי' לבניו. כמו כן בהנ"ל, מחמת שהמזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל מהצדיק ההשפעה, מחמת שהוא רחוק ממנו, מחמת זה יכול להיות כמה חילוקים כנ"ל. אבל המקורב להצדיק, אזי אין המזל צריך לעשות לו כח, מחמת שהוא קרוב אצלו: אבל עכ"ז, לפעמים יכול להיות שאדם יתקרב להצדיק האמת, ועי"ז אוכד העשירות. דע כי זה מחמת שהוא רואה דבר יקר גבוה מאוד, ואע"פ דאיהו לא חזי מזליה חזי (מגילה ג), ומחמת שהמזל רואה דבר יקר ונעלה מאוד, עי"ז משליך העשירות מאצלו, כמו מי שנושא משא של נחוושה, ורואה זהב ואבנים טובות ויקרים, אזי משליך הכל ורץ והומץ את הדברים היקרים, כמו כן מחמת שנתקרב ורואה יקר מפי

א * בראשית לו
 ב ע"ש ילקוט ראובני בשם פ"ר רלב"ק על ע"מ.
 ג [הוא פירוש "יזאל משה" על עשרה מאמרות חיקור הדין ח"ד פ"ז סק"ג וע"ש עוד]
 ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 ה שמות כג יד
 ו ויקרא כג ב'
 ז מלשון הכתוב בתהלים יח לו ולא מעדו קרסולי.
 ח בלוח שמעיות תקפא בסוף ח"א ציין שיש כאן טעות ובתוב שמחה (ולא כתב שנתקן בחלק מהספרים) ובתקפא גיטין מתוקן, ובברור ואוצר נראה טעות לא בברור.
 ט ע"ש פרש"י פסוק ח'
 י ועיין אבות ג' יא שאין לו חלק לעוה"ב
 י' לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 י"א עיין ספר חסידים סימן פד
 י"ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 י"ג בראשית כט
 י"ד בתשכ"ט - בוודאי
 י"ה עיין לק"ה ק"ש ד' יא, פו"ר ג' מאמצע אות כו ושיחות הר"ן רעג
 י"ו * תהלים קיט [קסא]
 י"ז עיין בן יהודע שבת פז: בשם שערי ג"ע שהוא שם קדוש מועיל לזכירה ולגרש החיצונים ע"ש
 י"ח כל ענין הרחש ומה שבסוגרים הוסיף מהוה"ת בתקפא וצ"ע שפתח סוגרים ולא סגר אותם ונראה שצריך לסגורם בסוף המאמר.
 י"ט רח"ש ר"ת רב חזן שוחט שמנה קהילות ישראל להחזיקם
 י"א עיין שיחות הר"ן קנא וח"מ תיג וימי מוהר"נ ח"א אות ה', ואות כו (ד"ה אח"כ נסעתי לשאלוב), ואות לט (ד"ה בתוך כך הלכתי), ואות מ' ועוד
 י"ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 י"ג מתרצו - בוודאי
 י"ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 י"ה דבורים דקדושה (קיצור לק"מ)
 י"ו עיין תורה נו אות ח'
 י"ז ויקרא יט יח. ופע"ח שער עולם העשיה סוף פ"א. ושער הכוונות תחילת דרוש ברכת השחר ד"ה קודם שהאדם יסדר תפלתו. ושער הגלגלים סוף הקדמה לח ד"ה גם הוהיר מורי.
 י"ח בדפדפי - המע"ה, בתקפא - הע"ה, ומתורלו - המע"ה שבת י'
 י"ט לפני הקב"ה (קיצור לק"מ)
 י"א עיין לקמן תורה סוף תורה מט טנינא
 י"ב לשון זה נמצא בזוהר ויצא קנר: במתרי תורה שם. (ע"ש במפרשים ונראה שסיא התמימות שמקבלת המלכות פה מבינה ליכל ע"ש)
 י"ג לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 י"ד מועד קטן כח. וזהו וישב קפא. בני חיי ומוזנא לא בזכותא תליא מלתא אלא בזולא תליא מלתא. וזהו שמות ו. וזהו רע"מ פנחס רטו: ועיין ספר הליקוטים (להאריז"ל) - ריש פרשת תולדות
 י"ה מתורלו - מאד

מאמר מי שהולך ומחליק ונופל

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

מי שהולך ונחלק ונופל והעולם שחוקן ממנו והוא מתבטל על ידי זה, כל זה בא לו על ידי שפגם בשמחת יום-טוב, ולפעמים הוא לו לכפרה ולפעמים אין מתכפר לו בזה רק כדי להזכירו שישוב: (קל"מ השלם)

שיחות

אין

לקוטי הלכות

אין

קושיות

- א. הולך נחלק ונופל – צ"ע מה מצחיק בזה. יש מבארים שהצחוק מתעורר בכל מהלך שנקטע/ו וצ"ע כי יש הרבה מקרים של מהלך שנקטע שלא צוחקים בעיקר כשאדם מת. אבל גם כגון נוסע ברכב והוא נחלק ונופל. או שאדם בטוח שיעשו רצונו ופתאום מגלה שלא עשו כלל. אבל אפשר לתרץ שבאמת היה כאן סיבה לשחוק אלא שהתגבר עליו האבל או הפחד הוא הפחד מות.
- ב. הולך נחלק ונופל – צ"ע מדוע נקט 'הולך', האם מי שעומד ונחלק ונופל אזי לא צוחקים? ונראה כי דייקא זה המעורר את השחוק דהיינו שהיה מהלך ונקטע.
- ג. והוא מתבייש צ"ע מה הבזיון הנורא שנחלק ומעיד ברגלו? אולי כי בלשון המדוברת מעיד הכוונה שכמעט נפל אבל כאן הכוונה שנפל מלא קומתו ארצה שהוא בזיון גדול, וכ"ש כשמתגלה בשרו
- ד. השחוק ששוחקים עליו הוא מנפילת השחוק שהפיל ע"י שפגם בשמחת יו"ט. צ"ע בשלמא אם שמח בדבר של עבירה אבל אם לא שמח כלל, מדוע נקרא שחוק נפול? ואמנם ראיתי לרב יהודה שינפלד בביאורים והערות שעל כן ביאר שצחק המדובר כאן הוא במי שבמקום שמחת יו"ט שמח שמחת עצמו עד שבא לפריקת עול שהיא ממש נפילת השחוק.
- ה. מה ששוחקים ממנו ומתבייש בא ע"י שפגם בשמחת יום טוב – ולקמן מבאר טעם שמתבייש כיון שהמבזה את המועדות כע"ז הנקראת בושת. וצ"ע כיון שכבר אמר ששוחקין ממנו ומתבייש כיון שפגם בשמחת יו"ט מה הוסיף במה שמבאר שהוא מתבייש גם כיון שהמבזה את המועד כאילו ע"ז הנקראת בושת? וראיתי מתרצים (ביאורים והערות לר' יהודה שינפלד) שרבנו מדבר כאן משני אופנים של ביזוי המועדות.

יג ער טז אייר תשפ"ה ירושלים

ב. נראה ששרש השחוק הוא ממקום גבוה ביותר על כן לא נתפס במהלכי שכל, ואעפ"כ לא מצינו חיה ובהמה שצוחקת. ואולי על כן גם אין הגדרה מבוררת מה הדבר המעורר את הצחוק. ואפילו מי שאומר בדיחות הרבה, לא יודע מדוע צוחקים מהבדיחה, אלא רק יודע את הכללים שמעוררים את הצחוק. שבכלליות כל דבר שיוצא מהסדר, אבל לא פוגע בכבודי. וכן צחוק שעושים שמחקים ועושים כמו מישוהו אחר, כשרואים את המקור לא צוחקים, אלא כשרואים שמישהו אחר עושה כמוהו זה מצחיק, דהיינו שדייקא כיון שזה היפך הכסדר. ובלבד שלא מחקה אותו.

ועיין קומץ המנחה לר' צדוק הכהן ח"ב אות [מא] ותצחק שרה בקרבה. הוראת לשון צחוק על דבר שא"א להאמין ומ"מ הוא כן. גם הגדרה זו כנ"ל עניין של יציאה מהסדר. אבל לא מבואר הסבר שכלי מדוע צוחקים, אלא רק את הכלל שמעורר את הצחוק. ונראה דהכי נמי אז ימלא שחוק פינו וכמ"ש כי בשמחה תצאו. כש"תמלא הארץ דעה" והקב"ה שהיה נעלם מאד בעוה"ז פתאום יהיה נגלה ונמצא מאד לעין, בבחי' "כמים לים מכסים" דהיינו כמו שהיום הים מכוסה ע"י המים אז יהיה להפך הגשמיות תהיה מכוסה והאמת נגלית לעין. על כן אז ימלא שחוק פינו, דהיינו שיהיה הפה מלא משחוק.

ועיין ספר דברי ציון ויהודה (שינפלד) עמ' קמב פרק זכור ופורים שכתב – ובאמת עיקר הפורים הוא טעימה מהעתיד דהא בעה"ז אסור למלא פיו צחוק דענין הצחוק הוא היציאה מהגבול ההתפרקות, לכן אדם צחוק כל אימת שרואה יציאה חריפה מהמסגרת, וככל שמזקין מפריעה לו פחות המסגרת וצחוק פחות, ונראה דלכן ג' עבירות החמורות נקראות "מצחק" דענינן לצאת מהמסגרת ודוק. וזו המשמעות של יין, מיץ שיצא מהמסגרת של הענב ואז הופך למשכר, וכמ"ש ר' צדוק הכהן זי"ע דזה ענין יין המשומר בענביו דעד אז הוא משומר בענביו ורק לע"ל יצא משם.

- ו. וצ"ע המבזה את המועד הכוונה שלא נהג בו הכבוד הראוי כגון במאכל ולבוש, ולא דווקא בשמחת יו"ט. האם באמת המבזה רק בכסות ומאכל ולא בשמחה עליו לא מדבר רבנו כאן?
- ז. ואז העולם שוחקים – צ"ע היתכן? מדוע לא בוכים? וצ"ע האם הצוחק בכה"ג הוא בבחירה או שאנוס הוא. ואולי כי הבכי בא מהלב מהרגשות אבל הצחוק בא מהטחול (כדאיתא בברכות סא: טחול שוחק) לא בא ממידת הרגשות אדרבה הוא דווקא יציאה מרגשות. מאידך ראיתי להרב שינפלו¹ שכתב להפך שהצחוק הוא גודש רגש שאין לאדם כלים להכיל וע"כ צוחק. אבל א"כ הדרא קושיא לדוכתא מדוע לא בוכה?
- ח. שוחקין מדוע לא צוחקין מה ההבדל? ראיתי בספר יריעות שלמה ד' יג שכתב שאין הבדל אלא רק אותיות מתחלפות וצ"ע הרי יש עוד אותיות מתחלפות ואעפ"כ לא כל כך הרבה מחליפים ביניהן.
- ט. ממועד נעשה רגל מועדת – צ"ע לכאורה רק משחק לשון. מה הקשר? אמנם כעין זה מצינו בשער המצוות² להאריז"ל שאמר לאדם אחד שכאב לו הכתף כי לא הקפיד על תכף לנטילה ברכה. וצ"ע.
- י. בליקוטי תפילות סימן קמ – ולא אפל לעולם לא בגשמייות ולא ברוחניות, ולא ישמחו בני אדם בתקלתי חס ושלום, ולא ישחקו ממני. – אמנם אפשר שראו שקם חצות או האריך בתפילה וכיו"ב ופתאום נפל מזה, וצוחקים עליו שאינו יציב, אבל צ"ע האם גם מעידה ברוחניות היא משמים כדי לתקן פגם ביזוי המועדות.
- יא. יו"ט נקרא רגל צ"ע ראש השנה שלא נקרא רגל האם גם המבזה את יו"ט של ר"ה נופל ומתבייש?
- יב. יו"ט נקרא רגל וגם נקרא מועד – צ"ע ראש חודש נקרא מועד (שבועות י.). אבל לא נקרא רגל, עיין ש"ע או"ח תיח דין תענית בר"ח דעת הרמב"ם מדכתיב ובמועדיכם ובראשי חדשיכם איתקש ר"ח למועד. ועי"ש המתענה בר"ח חנוכה ופורים יתענה תענית לתעניתו שביטל עוד ר"ח. ועי"ש מ"ב ס"ק ב' שבסימן קפח מבואר שיוצא בפירות ולא דווקא פת.
- יג. ושוחקים עליו כיון שפגם בשמחת יום טוב. צ"ע האם הכוונה שהיה בעצבות או שלא הוסיף שמחה על שמחת החול? ראיתי שהרב שטינמן³ כתב שהיא חקירה באחרונים.
- יד. ע"ז נקרא בוש – הטעם מבואר בפרש"י כי היא בוששת. וצ"ע הרי לא מתביישים אלא לעת"ל יתביישו וא"כ מדוע דווקא ע"ז נקרא בוששת הרי לעת"ל יתביישו כל עבורי עבירה.
- טו. ע"ז נקרא בוששת – צ"ע מתקוני ז'הר נח, צב: 'אין בשת אלא במקום ערין'. אולי יתבאר עפ"י סוף תורה לו – דאיתא בזהר (קדושים פ"ד): כד חזי רבי שמעון נשי שפירין, אמר: "אל תפנו אל אלילים". כי נאוף היא עריות, אלקים אחרים, מלכות הרשעה.
- טז. מבזה את המועדות כע"ז – צ"ע מאבות שם אומר רבי אלעזר המודעי שאין לו חלק לעודה"ב. וקשה האם כאילו ע"ז אין לו חלק לעה"ב? וצ"ל שהן שני אפנים שלביזוי שבאבות מדבר על ביזוי גדול ובפסחים אל ביזוי פחות.
- יז. והמבזה את המועדות כאלו עובד עכו"ם (פסחים קיח) על כן באה עליו בוששה – צ"ע כיון שהמבזה מועדות הוא רק כאילו ע"ז מדוע הבושה היא לא רק כאילו? לוי יצחק תרץ שאה"נ כיון שצוחקים עליו שלא בצדק ובאמת אין לו מה להתבייש על שהחליק ונפל, נמצא שרק כאילו מתבייש. אבל צ"ע במציאות שלפעמים מחליק ונופל ומתבזה מאד לעיני רבים, ואזי זה לא כאילו אלא ממש בוששה נוראה. וצ"ל שבאמת זה תלוי עד כמה הוא ביזה את המועד וכפי שיתבאר שלכאורה זה החילוק בין המאמר הזה בפסחים לאבות שבאבות אמרו אין לו חלק לעודה"ב ולא אמרו כאילו, כי שם מדובר שביזה את המועד מאד, ואזי גם ענשו שמתבזה מאד ולא רק כאילו.
- יח. בספר המדות הרהורים ח"א יז המבזה את המועדות בא להרהורי ע"ז. צ"ע הרי בפסחים אמרו שהוא כאילו עובד עבודה זרה. נמצא שהסיבה שבא לביזוי המועדות הוא פגם ע"ז הרי שכבר היו לו הרהורי כפירה דהיינו ע"ז.
- יט. ובא רק להזכירו לשוב – צ"ע כיון ששחקו ממנו והתבייש בודאי קצת התכפר לו כמבואר בערכין טז:1 עד היכן תכלית יסורין אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים. וא"כ מה הכוונה שבא רק להזכירו

¹ אסרי לגפן לרב יהודה שינפלו ח"ח עמ' סא שצחוק הוא תגובת הגוף להתרגשות שחסר כלים לסבלה ואזי מגיב בבכי או צחוק

² שער המצות – פרשת עקב – עניין מים אחרונים (קטז) – ופעם א' הייתי לפני מורי ז"ל ובא לפני אדם אחד ואמר לו כי זה לי שני ימים שאירע לו כאב חזק בכתפו ונסתכל בו מורי ז"ל וא"ל כי בא לו כאב זה מפני שהפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון בקריאת פרק משניות (קטז) ועבר על מ"ש רז"ל [ברכות דף מ"ב ע"א] תכף לנטילה ברכה דהיינו נטילת מים אחרונים ולכן תכף נהפך לכת"ף.

³ אילת השחר (להגר"ל שטינמן) דברים טז יד – ושמחת בחגך. יל"ע אם המצוה היא לעשות פעולות לשמחה או העיקר שלא להיות בעצבות, ולפי"ז מה דאיתא בפסחים (ק"ט א') שאין שמחה אלא בבשר ויין, היינו כדי למנוע מעצבות, ואם אינו בעצבות ע"י דברים אחרים סגי, ויל"ע כמה שיעור אכילת בשר ושתיית יין לצאת ידי חובת מצות שמחה, דבדרך כלל אין אכילה פחות מכזית ואין שתייה פחות מרביעית (והעירו לעי' ברש"י בחגיגה ו' ב' ד"ה שמחה, וכן בדף ו' ב' ד"ה ישראל ובד"ה והכהנים שכותב לאכול בשר "לשובע" וצ"ע הכונה, ולענין יין העירו לעי' ביש"ש ביצה פ"ב סימן ה' שיש לשותות לרוות גופו), והעירו דמדאמרין במו"ק (ח' ב') דאין נושאין נשים במועד מפני שאין מערבין שמחה בשמחה, משמע שזה דין שמחה ולא רק שלא להיות בעצבות:

לשוב, הרי זה לא רק, אלא גם להזכירו שישבו? וראיתי מבארים שעל ביזוי מעט רק מזכירים לו בבושה מועטת, ועל ביזוי גדול מביאים לו בושה גדולה שתכפר לו. וצ"ע כנ"ל. ואולי אדרבה כשחטאו גדול רק מזכירים לו לשוב בבושה מועטת וכשחטאו קטן אזי מענישים אותו בזיון כפי חטאו שיכפר לו לגמרי.

כ. ובא רק להזכירו לשוב – לכאורה החילוק הוא האם הבושה שנענש בה היתה מדה כנגד ממש כפי מה שביזה את המועד אזי היא מכפרת לו לגמרי, ואם לא ענשו אותו כל כך אלא מעט בושה שאין בה כדי לכפר לו, אזי היא רק כדי להזכיר לו לשוב. אבל צ"ע מדוע באמת לא ענשו אותו כפי חטאו כדי לכפר לו לגמרי? ואולי כשעונו גדול מאד אזי אם יענש בבושה כפי המגיע לו באמת לא יעמוד בה. וצ"ע.

כא. ולפעמים לא מתכפר לו בזה אלא רק בא להזכירו לשוב – צ"ע נמצא שלפעמים מתכפר לו בלא תשובה, היתכן?

כב. צ"ע נראה שכפרתו של אותו אדם שביזה את המועדות, היא ע"י קליפת השחוק שהוא ברא בשמחת עצמו של פריקת עול במועד, שהתלבשה בבני אדם שצחקו עליו, וכתב במשלי יז ה' "שמח לאיד לא ינקה" דהיינו השמח בתקלת חבריו יענש. נמצא שהוא מתכפר בעבירה של חברו. האם אין בזה עניין של מתכבד בקלון חבריו, שאין לו חלק לעוה"ב?¹

הקדמה

רבנו מדבר כאן ממנו שְׁהוּלָךְ וְנַחֲלֶךְ וְנִפְלֵךְ, וְאִזִּי הָעוֹלָם שֶׁחֻקֵּין מִמֶּנּוּ. ומבאר מדוע נעשה לו הבזיון הזה וכו' אבל לפני שאנו באים לבאר מה חטאו וכיצד מתכפר לו לכאורה קשה להבין מדוע מי שרואה אותו הולך נחלק ונופל שחוק ממנו? כי נראה שלא מדובר ברשעים אלא הוא צחוק שמתעורר באדם לא מתוך מחשבה ולא בבחירה, אלא כמו איזה טבע של סיבה ומסובב שמהלך שנקטע גורם לצחוק. שע"כ נקט רבנו 'הולך ונחלק ונופל', דהיינו שמתחיל בהולך שאמור להמשיך בלא תקלה, אלא שפתאום נקטע, ועל כן שוחקים. אלא שקשה שדווקא כיון שנפל, גורם לשחוק, אבל אם פתאום היה נעלם, לא היו שוחקים, אע"פ שגם זה מהלך שנקטע.

סוד הצחוק דהיינו מדוע אדם צחוק?², כמה ביאורים נאמרו בו, ואף אחד אינו ביאור שלם. ונראה שהוא סוד נעלם מאד הבא מלמעלה וקשה לשלוט בו. וקצת ראייה לזה שאע"פ שהצחוק לא נובע מדעת אעפ"כ לא מצינו חיה שצוחקת. ואולי הוא אור שמאיר מעתיד לבוא?³, מבחי' "אז ימלא שחוק פינור", ובחי' "כי בשמחה תצאו", דהיינו סוד הנחמה, כשהתברר שכל מהלך עוה"ז היה הפך ממנו שחשבנו.

וכעין זה במדרש מבואר שצחוק והוא מלשון יצא חוק, (ב"ר נג ז'). דהיינו יציאה מהחוק הרגיל, כגון אדם מכובד בכובע ליצן, וכן הוא בכל קטיעת מהלך, כגון שאדם הולך ופתאום נופל. ואולי היכן שמצינו מהלך שנקטע שלא מעורר צחוק, הטעם לזה כיון שמתערב בו עניין אחר שמבטל אותו, כגון פחד מות, או כעס או בזיון, שעל כן אדם לא צוחק כשפתאום ראה אדם מות, וגם לא צוחק כשבעצמו הלך החליק ונפל, או כשעושים ממנו צחוק.

לפי המבואר כאן נ"ל לבאר שאדם שפוגם בשמחת יום טוב גורם לנפילת השמחה וקדושה, הפירוש שהפיל את השמחה לקליפות, וכשהקליפות שמחות הן שמחות במה שמשמח אותן, דהיינו שמחה נפולה. ורבנו מבאר כאן שכיון שהאדם פגם בשמחת יו"ט, על כן מדה כנגד מדה שוחקים עליו, ומשמים גורמים לו להחליק וליפול ושישחקו עליו, ובאמת איש בר לב לא שוחק אלא כואב ורץ לעזור, אבל הקליפות שברא אותם אותו איש שנפל, הם מתלבשות בבני אדם קלים שצוחקים ממנו, והכל משמים כדי לכפר לו.

¹ ערכין דף טז: – עד היכן תכלית יסורין אמר רבי אלעזר כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו מתקין לה רבא זעירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזוג לו בצונן בצונן ומזוג לו בחמין ואת אמרת כולי האי מר בריה דרבינא אמר אפילו נהפך לו חלוק רבא ואיתימא רב חסדא ואיתימא רבי יצחק ואמרי לה במתניתא תנא אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתי דווקא שלש ועלו בידו שתיים אבל שתיים ועלו בידו שלש לא דליכא טירחא למישידיהו וכל כך למה דתניא דבי רבי ישמעאל כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קיבל עולמו במערבא אמרי פורענות מודמנת לו.

² ירושלמי חגיגה פרק ב הלכה א – א"ר יוסי בן חנינה המתכבד בקלון חבריו אין לו חלק לעולם הבא.

³ ראה ספר כל עצמותי תאמרנה עמ' 256 – רבות חקרו ועדיין חוקרים את מהות הצחוק. מה מגרה אדם לצחוק? מה טיבם של הקולות הבוקעים בזמן הצחוק, התרועעות והשברים שהם קולות הצחוק האנושי? אדם צחוק, בעומדו מול מצבים לא צפויים, זו עובדה. הצחוק מגלה את התייחסות האדם לשינויים. גם באופן צחוקו ותדירות הצחוק מגלה האדם את צדדים באופיו. צחוק הינו סוג של תגובה על שמחה, מבוכה, התפעלות או הפתעה. התיבה 'צחוק' בלשון הקודש מעידה על כך במשמעותה הפנימית: צחוק = צ-חוק. כיצד? האות 'צד' היא אות המורה על יציאה מן הסדר, פורצת, צצה, יוצאת ומוציאה מן המערכת. 'צ' היא האות המפירה את המצב הקיים, מפירה את הסדר על ידי פריצתו, פריצת גרי החוקיות. 'צ ח ו ק' כפעולה אנושית פירושו פעולה המבטאת זיהוי והכרה במצב שיצא אל מעבר לחוקיות המקובלת, יצא אל מחוץ לטבע הדברים, מחוץ לשגרת השכל והדמיון. למשל, אריה ולראשו כובע של מוקין – זה מחוזה מצחיק. לא משום שאי אפשר לעשות דבר כזה, אלא שאין דבר כזה במציאות הרגילה של הצחוק. מראה כזה אינו שייך לשגרת החיים, אלו הם דברים והיפוכם.

⁴ עיין ספר דברי ציון ויהודה (שינפלד) עמ' קמב פרק זכור ופורים שכתב – ובאמת עיקר הפורים הוא טעימה מהעתיד דהא בעה"ז אסור למלא פיו צחוק דענין הצחוק הוא היציאה מהגבול ההתפרקות לכן אדם צוחק כל אימת שרואה יציאה חריפה מהמסגרת.

נמצא שבאמת הצחוק לא בא ממחשבה, אלא שהקליפות מוצאות להם מי שאינו בר לב לדחות אותן, ומתלבשות בו, כדי להעניש מדה כנגד מדה את אותו האיש שברא אותן ע"י שביזה את המועדות.

בדקדוק לשון רבנו ראיתי מבארים (הרב יהודה שינפליד) נפלא, שרבנו מדבר כאן בשני אפנים של ביזוי המועד, וכן מצינו בחז"ל, שבפסחים אמר רבי אלעזר בן עזריה שכאילו עובד ע"ז, וביאר רשב"ם שנהג בו מנהג חול. ובאבות אמר רבי אלעזר המודעי שאין לו חלק לעולם הבא, שם ביאר רבנו עובדיה, שעושה בו מלאכה או נוהג מנהג חול באכילה ושתיה. ולפ"ז מבואר מדוע ר"א המודעי החמיר בענשו, כיון שמדובר בביזוי גדול יותר, כי בפסחים מדובר שרק לא כיבד את הו"ט באכילה ושתיה ושמחה, אבל באבות מדובר שגם עושה מלאכה וגם שמח שמחת עצמו בפריקת עול. ועפ"ז מבאר מדוע רבנו תחילה מדבר מנפילת השחוק דהיינו שחוק של פריקת עול, ואח"כ מוסיף שמתבייש כיון שכאילו עבד ע"ז הנקרא בושת, דהיינו האופן של ביזוי הקל יותר. ובזה מבואר מה שסיים רבנו את התורה שלפעמים הבושה מכפרת לו ולפעמים רק מזכירה לו שצריך לשוב, והיינו כנ"ל שמי שמבזה מאד את המועד כמבואר באבות אזי גם השחוק ממנו והבושה שלו הם גדולים כגון שנפל ברשות הרבים לעיני הרבה עוברים ושבים, והבושה הגדולה מכפרת לו את עונו, אבל מי שמבזה קצת את המועד כמבואר בפסחים אזי גם הביזיון שלו מועט כגון שנפל במקום שאין הרבה בני אדם והוא רק להזכיר לו לשוב.

נמצא שרבנו תחילה מדבר ממי שמבזה את המועד ביזוי גדול שענשו וכפרתו היא שהולך ומחליק ונופל ושוחקין עליו ומתבייש מאד, ואח"כ מוסיף דלא זו אף זו אם מבזה קצת את המועד גם ענשו כנ"ל אבל מתבזה פחות ושוחקין עליו קצת ומתבייש מעט רק להזכירו שישב בתשובה.

אבל צ"ע בזה כי לכאורה אדרבה מי שפגם הרבה עד איבוד חלקו בעוה"ב, יותר צריך לעוררו לתשובה ממי שרק כאילו עבד עבודה זרה. על כן אולי באמת כוונת רבנו להפך שמי שפגם מעט מתכפר לו ע"י הבושה שגלגלו עליו, אבל מי שפגם הרבה רק מעוררים אותו לשוב בתשובה.

עד כאן ההקדמה

תורה רלה [1]

דע שמי שהולך ונחלק כגון שדורך על קליפת בננה ומתחלק ונופל מלא קומתו ארצה/א, ואזי העולם שוחקין ממנו/ב, והוא מתבייש מזה, זה בא על ידי שפגם בשמחת יו"ט. דהיינו במצוות 'ושמחת בחגך'/ג, שציוה הקב"ה לשמוח בכל מיני שמחה ולאכול בשר ולשתות יין וללבוש בגדים חדשים ולחלק פירות ומיני מתיקה לקטנים ולנשים ולשחוק בכלי ניגון ולרקד... (ספר המצוות לרמב"ם) וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת. ובבגדים טובים מבשבת, ולחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה/ד, וחייב להיות שמח וטוב לב ולשמח את אשתו בבגדים ותכשיטין כפי ממונו ואת בניו בממתקים. אבל יזהר שלא ימשך בבשר וביין ובשחוק וקלות ראש שלא יבוא להוללות וסכלות, אלא שמחה שיש בה עבודת הויצור. (ש"ע סימן תקכט)

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^א לשה"כ שמואל א' כח כ'.

^ב שוחקים ממנו - צ"ע לכאורה צ"ל צוחקים עליו. מאי שוחקים ומאי ממנו

^ג ספר המצוות להרמב"ם - מצות עשה נד - ממצוה נד - היא שצונו לשמוח ברגלים והוא אמרו ית' ושמחת בחגך והיא מצוה שלישית מן השלש מצות שנוהגות ברגל והענין הראשון הרמזו אליו בצווי הזה הוא שיקריב קרבן שלמים על כל פנים ואלו השלמים נוספים על שלמי חגיגה והם נקראים בתלמוד שלמי שמחה ומהקרבן שלמים אלו יאמרו נשים חייבות בשמחה וכבר בא הכתוב וזכחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' וכבר התבאר משפטי מצוה זו גם כן בחגיגה וכולל באמרו ושמחת בחגך מה שאמרו גם כן לשמח בכל מיני שמחה ומזה לאכול בשר בימים טובים ולשתות יין וללבוש בגדים חדשים ולחלק פירות ומיני מתיקה לקטנים ולנשים ולשחוק בכלי ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה זה כלו נכנס תחת אמרו ושמחת בחגך ומה שיתחייב מהם יותר שתיית היין לבד כי הוא יותר מיוחד בשמחה ולשון גמרא פסחים חייב אדם לשמח בניו ובניו ברגל במה משמחן ביין ושם אמרו תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזכחת שלמים ואכלת שם ושמחת עכשיו אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש וכבר אמרו גם כן אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן ולשון התורה הוא שנכלל בשמחה זו האנשים החלשים והעניים והגרים אמר ית' הלוי והגר והיתום והאלמנה:

ועיין החינוך - מצוה תפח - ונוהגת מצוה זו לענין השמחה אבל לא לענין הקרבן בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות: ועובר על זה ואינו משמח עצמו ובניו ביתו והעניים כפי יכולתו לשם מצות הרגל ביטל עשה זה, ועל הדרך הזה יאמרו זכרונם לברכה (אבות פ"ב מ"ב) יהיו כל מעשיך לשום שמים:

^ד עיין באר היטב ס"ק ו' שאם רוצה להתענות ילמד כל היום או יאמר תחינות.

כי יו"ט נקרא רגל [טו] [טז] כמו שכתוב שלש רגלים תחוג לי בשנה, וגם נקרא מועד [יז] [יח] כמו שכתוב אלה מועדי ה', וע"י שפגם בשמחת יו"ט דהיינו בשמחת הרגל והמועד, נעשה מזה רגל מועד [יט], ע"כ רגלו מועדה ונפל^כ.

וזה השחוק ששוחקין, הוא בחי' השמחות נפולות מפגם כ"א שמחת יו"ט. הלשון שמחות נפולות משמע שלא רק ביטל כבוד יו"ט אלא נכשל בשמחות נפולות דהיינו הוללות שהזהיר הש"ע הנ"ל. והוא בזיון גדול למועד, ואין לו חלק לעוה"ב^{כא}. ועל כן גם ענשו שנפל בבזיון גדול ובושתו גדולה. ע"י בני אדם ששוחקים ממנו כי נפילת השחוק היא לקליפות והן מתלבשות באותם בני אדם שלא נזהרים בכבוד הזולת ונכשלים בשמחה לאיד^{כב} על מי שהלך ונחלק ונפל מלא קומתו ארצה.

אמנם גם מי שלא פגם בהוללות אלא רק שלא כיבד את ה' יו"ט או שעשה מלאכה בחול המועד, הרי זה מבזה את המועדות וגם ענשו שילך ויחליק ויפול, אבל כנראה בפחות בזיון ומעט בושה.

וע"כ מתבייש, כי ע"א-עבודת אלילים נקרא בושת כמו שכתוב {הושע ט [כד] [כה]}, ראייתי אבותיכם המה באו בעל פער וינזרו לבשת ויהיו שקוצים פאָהבם. פירוש שהנביא הושע מוכיח את ישראל שעדיין

^{טו} שמות כג יד

^{טו} שמות פרק כג (יד) שלש רגלים תחוג לי בשנה: (טו) את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות פאָשר צויתך למועד חדש האביב פי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריכם: (טז) וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסוף בצאת השנה באסוף את מעשיך מן השדה: (יז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ידוד:

רש"י (יד) רגלים – פעמים וכן (במדבר כב) כי הכיתני זה שלש רגלים: (טז) וחג הקציר – הוא חג שבועות: וחג האסוף – הוא חג הסוכות:

^{יז} ויקרא כג ב'

^{יח} ויקרא פרק כג (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ידוד אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי:

שפתי כהן – דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי. יאמר מועדי ה' הם כשתקראו בהם מקראי קודש שהוא לימוד התורה אז הם מועדי, ואם אתם מתאווים למועדים כדי לאכול ולשתות ולשמח גופכם הם נקראים מועדיכם, לא מועדי ה', שנאמר (ישעיה א', י"ד) חודשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, לפי שלשון מועד הוא מלשון ייעוד כמו כי אקח מועד אני מישרים אשפוט (תהלים ע"ה, ג'), והייעוד הוא כאשר נכנסו ישראל לארץ אמרה תורה עתה כל אחד יתעסק איש בכרמו ואיש בשדהו תורה מה תהא עליה, אמר לה בני כבר נתתי להם שבתות וימים טובים שיתעסקו בתורה, אם כן מועדי ה' שיעיד לתורה, אשר תקראו, אם תקראו בהם מקראי קודש שהוא לימוד התורה הם מועדי כמו שיעדתי, ואם לאו הם מועדיכם, ואמר מקראי בלשון רבים, פירוש מקראי זימון כמו קראי העדה (במדבר א', ט"ז), וכמו כי אתי יאכלו הקרואים (שמואל א ט', י"ג), שני זימונים זימון לאכילה וזימון ללמוד, כמו שדרשו ז"ל (פסחים ס"ח ע"ב) נאמר עצרת תהיה לכם ונאמר עצרת לה, חציו לכם וחציו לה, לזה אמר מקראי, לומר שעם האכילה יהיה גם כן הלימוד, ובלבד שתהיה אותה אכילה קודש, כלומר שלא תהיה כוונתו לשמח גופו אלא לכבוד המועד.

^{יט} מלשון הכתוב בתהלים יח לו ולא מעדו קרסולי.

^כ **מועדה ונפל** – מלשון תהלים יח (ז) "ולא מעדו קרסולי" שפירושו שלא נפלתי. כמבואר שם במצודות ציון – מעדו – ענין השמטה מן המקום.

^{כא} בלוח שניות תקפא בסוף ח"א צ"ח ש"ן כ"א סעות וכתוב שמהת (ולא כתב שתוקן בחלק מהספרים) ובתקפא ג"סין מתוקן, ובברגר ואוצר נראה סעות לא בברור.

^{כב} **משנה מסכת אבות פרק ג (יא) רבי אלעזר המודעי אומר, המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלביץ פני חברו ברבים, והמפרי בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:**

רש"י – והמבזה וכו' – חילל חולו של מועד בעשיית מלאכה או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה דהואיל ואינם חמורים כיום טוב אינו חושש לשומרם כל אלה נפקי מכי דבר ה' בזה שנוהג בהם מנהג בזיון:

פרוש המאירי – והמבזה את המועדות יורה עליו שהוא כופר במופתיו ובשינוי הטבעים שרוב המועדות באים בגללם והוא אומרם (פסחים ק"ח א') כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"ז כתיב אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה את חג המצות תשמור וכן שיבא מזה לידי כפירת חידוש העולם כאומרם ז"ל בת"כ פרשת אמור פ"ט ה"ז מה ענין שבת אצל מועדות מלמד שכל המבזה ומחלל המועדות כאלו מחלל את השבת וכל המקיימם כמקיים את השבת ומפר בריתו של אברהם אבינו יורה כופר להיותה מצות השי"ת שכל אלו אינם דברים שיהא תוקף יצה"ר מכריח בהעברתם כאיסור מאכלות אסורות ועריות וגולות וגנבות והנטיעות והנקימות ואין עברתם מצויה אלא מצד הכפירה וכן ממין זה מגלה פנים בתורה שלא כהלכה כלומר דמראה את עצמו כאלו יודע בסתרי תורה ויגלה אותן שלא כהלכה והוא (בבב) [מצד] שיכחיש הנגלה ממנה לגמרי ואומר שלא היתה כונת השם לכך אלא שהיא משל לענין אחר והנגלה איננו כלל וזהו שורש משרשי הכפירה שהמצות כולם אף על פי שיש בקצתם נסתר אין ספק שעצם המצוה הוא הנגלה ממנה:

תפארת ישראל – [עא] והמבזה את המועדות – (ב) זהו כת ב', המודים שיש אלוה נמצא, אבל יכחישו שהעולם מחודש, רק יאמינו בקדמות העולם כקדמות הבורא ית', ולכן מבזה המועדות, שכולן נתנו רק לעדות שחידש הקב"ה עולמו, דבשבת, הדבר מפורש, כי ששת ימים עשה ה', ושאר מועדות, נמי הן זכר ליציאת מצרים, ולאחות ומופתים שעשה הקב"ה לישראל במדבר, והרי זה תלוי בזה, שהאמין שהקב"ה הוציא העולם מאין ליש, יצטרך להאמין ג"כ שיש כח בידו לשנותו כחפצו, והמכחיש זה, מכחיש זה, ומבזה המועדות, שחושב שזהו לבזיון לסיבה העליונה ית', שישגיח על עולם השפל הזה ולחכי לעיל נקט לשון חולין, שאינו בזיון, והכא נקט לשון בזיון:

^{כג} **משלי פרק יז (ה) לעג לרש חרף עשהו שמת לאיד לא ינקה:** מצודות דוד – ששמח על תקלת חברו.

ראה ליקוטי תפילות על תורה זו בסימן קמ שמוהרנ"ת מבקש – ולא ישמחו בני אדם בתקלתי חס ושלום, ולא ישחקו ממני.

^{כד} ע"ש פרש"י פסוק י'

אוחזים בחטאות אבותם שפנו אל בעל פעור והפרישו עצמם לבושת, דהיינו לעבודת אלילים, ויהיו משוקצים בגלל אהבתם לזנות עם בנות מואב. הרי שע"ז נקרא בושת, דהיינו בושה לעובדיה. **והמבזה את המועדות** [כ"ו] שנוהג בהם מנהג חול/כ"ו ולא מכבדם בכסות ואכילה, כי אינם חשובים בעיניו/כ"ה, הוא **כאלו עובד עכו"ם (פסחים קיח)**/כ"ט הנקראת בושת כנ"ל. הגמ' שם לומדת מסמיכות הפסוקים (בשמות לד יז) "אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ. אֶת חֹג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר". שכאילו כתוב ע"ז לא תעבוד אלא את החג תשמור, דמשמע שמי שלא שומר את החג כאילו עובד ע"ז. ומחג המצות למדו על כל המועדות. כי המבזה את המועדות ודאי כופר בסיבתם ונמצא שכופר במופתים והנמשך אחריהם/ל, דהיינו בזה הם סתירה לכל הכפירות/לא. על כן נחשב לו כאילו עובד עבודת אלילים, הנקראת בושת, **ע"כ באה עליו בושה**.

ולפעמים הבושה שמתבייש הוא **לו לכפרה**, שבמקום שיתבייש בעולם הבא מתבייש בעולם הזה, **ולפעמים** באופן שהבושה שהתבייש לא הייתה באותו יחס של הזלזול במועד, אזי **אין נתכפר לו בזה** לגמרי, ועיקר הבושה היתה **רק כדי להזכירו שישבו** דהיינו המעט בושה יחסית שהתבייש תזכיר לו שלעתיד לבוא ייסורי הבושה הרבה יותר קשים לסבול/לכ, כי שם בעולם האמת הכל נבחן ביחס לאמת ושם הבושה על שזלזל במועדות היא הרבה יותר קשה לסבול מהבושה שהחליפו לו בעולם הזה ששוחקים עליו על שהלך נחלק ונפל: לפי מה שביארנו לעיל שבושה גדולה היא על פגם גדול בכבוד היו"ט, ובושה קטנה היא על פגם מועט, יש לומר לכאורה שבושה מועטת לא מכפרת אלא רק להזכיר ולעורר אותו לשוב, ובושה גדולה מכפרת. אבל צ"ע אולי אדרבה מי שפגם הרבה א"א לענישו בבושה גדולה כל כך כפי גודל הפגם שפגם כי לא

כ"ה **הושע פרק ט (י) כענבים במדבר מצאתי ישראל ככנורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם המה באו בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים כאֶהָבָם**:

רש"י (י) כענבים במדבר – כענבים שהם חביבים במדבר כך חיבבתי את ישראל. כביכור בתאנה – כתאנה מבושלת בעץ התאנה. בראשיתה – בתחלת בישול התאנים. ראיתי אבותיכם – כן נראו אבותיכם בעיני לחבבם. וינזרו – אין נזירה בכל מקום אלא לשון פרישה. לבושת – לעכו"ם שהיא בשתם. ויהיו שקוצים – לפני. כאהבם – את בנות מואב:

מצודות ציון – לבושת – העכו"ם תקרא כן על כי היא לבושת לעובדיה.

עיין סנהדרין קו. שהסיפא של הפסוק הזה מדבר על חטא ישראל עם בנות מואב בשיטים, ש"באו בעל פעור וינזרו לבושת" דהיינו עבדו עבודה זרה בגלל "ויהיו שקוצים כאהבם" לזנות. (ראה תורת חיים שם שבלעם יעץ להכשילם רק בזנות ובנות מואב מעצמן הכשילו אותם גם בע"ז לפעור).

כ"ו אבות ג' יא

כ"ו **הרשב"ם** בפסחים שם פירש שמבזה את המועדות הכוונה לעושה מלאכה בחול המועד, כי פסוק זה את חג המצות תשמור ממנו לומדים בחגיגה יח. איסור מלאכה בחול המועד.

כ"ח **כי המכבד את היו"ט ומקשיב לקול הקריאה שלו זוכה לאמונה שלימה שהכל בכל כל בעוה"ז הוא רק רצונו ית'.** והמזלזל בו הוא כמו כופר ברצון דהיינו ע"ז. כמבואר בתורה ד' תניא אות ו'.

כ"ט **פסחים דף קיח**. – ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המבזה את המועדות כאילו עובד ע"ז שנאמר (שמות לד יז) אלהי מסכה לא תעשה לך וכתוב בתורה את חג המצות תשמור.

ביאור חברותא (שולחן) שם – הערה 43. **הרשב"ם** מפרש שעושה מלאכה בחולו של מועד, וכן גם מפרש **רבינו יונה** במסכת אבות פרק ג' משנה י"א. **אולם רש"י** במסכת אבות מוסיף עוד פירוש שנוהג בהם מנהג חול באכילה ושתייה. **והרמב"ם** בהלכות יום טוב פרק ו' הלכה ט"ז מפרש מבזה את המועדות שאינו מקיים דין כבוד יום טוב, ומשמע שמפרש דין זה רק על יום טוב עצמו ולא על חול המועד, ומבאר **הזכרון שמואל** שהלשון "מבזה" הכריח את הרמב"ם לפרש שדין זה נאמר על יום שיש בו דין כבוד דהיינו יום טוב, ו**רבינו יונה** שמפרש את המשנה על העושה מלאכה בחול המועד, מאריך להסביר מדוע זה נחשב מבזה, ומבאר משום שכעושה מלאכה מראה בכך שמחשיב את חול המועד ליום חול ולכן נחשב מבזה, **והרמב"ם** סבר שלשון מבזה שייך רק ביום שיש בו דין כבוד, ו**רש"י** שמפרש במסכת אבות שמבזה באכילה ושתייה דרך יום חול, אפשר לפרש שסובר שיש גם בחול המועד דין כבוד יום טוב וחייבים לאכול סעודת לחם בחול המועד, ועוד אפשר לומר שאף אם אין מצוה לאכול לחם, על כל פנים יש מצוה לקדשו באכילה ושתייה כמפורש במכילתא, ודהיינו לאכול בו ארוחה מכובדת יותר מכפי הנהוג בימות החול, ולכן נקרא מבזה, מפני שמתנהג בו כאילו הוא יום חול.

בן יהוידע – והטעם דמבזה המועדות כאלו עובד עבודה זרה משום דאמרו רז"ל המועדות נתנו בשביל תקון העגל:

ל **פתח עינים לחיד"א** – על פסחים דף קיח. כל המבזה את המועדות וכו'. עמ"ש בקונטרס שמחת הרגל רות דף מ"ט ועתה ראיתי בלקוטי רב בצלאל כ"י משם הרב המאירי שכתב וז"ל כלומר המבזה את המועדות ודאי כופר בסיבתם ונמצא שכופר במופתים ובנמשך אחריהם וזהו עיקר עכ"ל וע"ש בשמחת הרגל:

לא **כמבואר בתורה רטו** – דע כי הפילוסופים קורים להטבע "אם כל חי". ואנחנו על ידי תפלותינו אנו מבטלים הטבע, כי הטבע מחייב כף, ועל ידי התפלה נשתנה הטבע, וזה בחינת ח"י ברכות התפלה חוץ ברכת המינים שעל ידי חי ברכאן, מבטלין הטבע אם כל חי. ומכניעין ומבטלין המינים והאפיקורסים:

לב **עיין סוף תורה כב** – וצער הבושה גדול מאד יותר מענש גיהנום, וכל יסורי עולם הזה יש בהם צער הבושה, שמתבייש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבוא צער הבושה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכזה מחפתו של חברו או לאותה בושה, או לאותה כלמה, כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (בבא בתרא ע"ה).

יעמוד בזה, ועל כן רק מעוררים אותו לשוב. ומי שפגם מעט מגלגלים עליו בושח כפי המגיע לו ומתכפר לו בזה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רלה

בענין הזהירות בכבוד המועד

ראה מה שכתב הרב יהודה שינפילד בסוף דבריו על תורה זו

ובענין קלות ראש בחג עמ"ש בראשית חכמה (שער הקדושה פ"ד) דצריך להזהר שלא לדבר בסוכה בסוכות אלא בד"ת, דהסוכה נקראת צלא דמהימנותא והאדם בסוכה מוקף מאויר קדושה ולכן יתרחק משיחה והיתול אלא יקיים וגילו ברעדה, דהסוכה רומזת לבינה דמינה מתערין דינין, וימי הסוכות הם דין לכן בהוש"ר חותם הדין, וצריכים ימים אלו להיות בתשובה ורעדה, וכן בשבת אין לדבר שיחות חולין עש"ב.

ואם סוכות שהוא זמן שמחתינו כן, ק"ו לפסח שהם ימי ספירת העומר, ולשבועות שהוא יום מתן תורה שניתנה באימה ורתת וזיע. (ק"ו בן בנו של ק"ו ליו"ט דר"ה). תדע דהא השמחה של החגים מוגבלת, דבסוכות לא יכולים לאכול בריח בבית, רק צריך להצטמצם בסוכה, ובפסח א"א לאכול כאות נפשו, רק מצות ודברים הכשרים לפסח, ובשבועות שאין הגבלה, החג רק יום א' (ואחר שערם בלילה וביום עיפים אין מתי להפריז בסעודה) וכל זה בא ללמדנו ששמחת החגים אינה הפקרות, רק בבחי' גילו ברעדה, דהא החגים הם ימי דין כמפורש במשנה דר"ה. ומה שמצינו בסוכות במקדש שמחת בית השואבה שהיתה שמחה עצומה כל הלילות, שם מפני קדושת המקדש ומצות ניסוך המים, הי' שמירה. (ובבית שני חששו שלא תספיק השמירה הטבעית הזו, לכן עשו עזרת נשים ודוק).

ליקוטי תפילות חלק ראשון – תפילה קמ אות [תתשמא]: מיוסד ע"פ תורה רל"ה:

"תמך אשורי במעגלותיך בל נמוטו פעמי" רבונו של עולם שמרני והצילני שלא אפגם לעולם בשמחת יום טוב קדש וזכי לשמח בשמחה וחדוה גדולה בכל רגל ורגל מועדי ידוד מקראי קדש, ואזכרה לקים מצות ושמחת בחגך בשלמות בכל פרטיה ודקדוקיה ותרי"ג מצות התלויות בה שמרה נפשי והצילני מבזוי המועדות רחם עלי ועל כל ישראל ושמרני והצילני שלא אהיה חס ושלום בכלל המבזה את המועדות שאין לו חלק לעולם הבא ונחשב כאלו עובד עבודה זרה. הצילני מבזושות וחרפות הבאים על פגם בזוי המועדות חס ושלום. ותהיה עמי תמיד ותשמרני ותצילני לבל תמעד אשורי, ואל תתן למוט רגלי, שלא אמעד ולא אחליק את עצמי, ולא אפיל לעולם לא בגשמיות ולא ברוחניות, ולא ישמחו בני אדם בתקלתי חס ושלום, ולא ישחקו ממני. הקם "על סלע רגלי כונן אשיר" חזקני ואמצני בדרךך הנפלאים, באפן שאזכרה תמיד לשמחת הרגלים והמועדים בשלמות. "האירה פניך על עבדך הושיעני בחסדך", שאזכרה בכל רגל ורגל לשמח ולגיל בכל פחי ולהרגיש שמחת יום טוב בלבי:

ו[תתשמב]: מלא רחמים שמחת ישראל, תן שמחה בלבי בפרט בימים טובים הקדושים והנוראים מאד "נגילה ונשמחה בך" ורחם עלי ומחול לי וסלח לי וכפר לי על כל הפגמים שפגמתי בשמחת יום טוב מעודי עד היום הזה ותהיה בעזרי ותושיעני לתקן הכל בשלמות, שאזכרה לברר ולהעלות כל השמחות הנפולות למקומן ולשרשן אל מקום אשר היה שם אהלם בתחלה ותרגילני ברחמיך בכל דרכי השמחה באפן שאזכרה להיות בשמחה תמיד, בפרט בשבתות וימים טובים נגילה ונשמחה בישועתך "אשמחה ואעלצה בך אומרה שמך עליון שמח נפש עבדך כי אליך ידוד נפשי אשא תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח תשמיעני ששון ושמחה, תגלנה עצמות דפית" שבענו מטובך ושמח נפשנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת, והנחילנו ידוד אלהינו בשמחה ובששון מועדי קדשך, וישמחו בך ישראל מקדשי שמך, "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ידוד צורי וגואלי" אמן ואמן:

צ"ע מה היא ההגדרה איך מעוררים צחוק? כי כגון כעס אפשר להגדיר שכועס כי לא נעשה רצונו. וכן עצב שלא הולך כרצונו. ואפילו שמחה אפשר להגדיר שזה ע"י שכן הולך כרצונו, וזה הסוד של "אשרי העם שככה לו" דהיינו כשתמיד נחא ליה רצון ה' אזי תמיד שמח.

עוד נראה שאדם עצב א"א לשמח אותו בתוך עצבות אלא להפוך אותו לשמח דהיינו שיצא לגמרי מזה ויכנס לזה, אבל לעורר צחוק כן אפשר אצל עצב דהיינו שיצחק ואעפ"כ לא יצא מהעצבות, כי רק עוררו אצלו את הצחוק, אבל לא גרמו לו להרחבה שהולך כרצונו, הכוונה שע"י שמשמחים אדם עצב אזי הוא נשאר שמח, אבל ע"י שמצחיקים אותו אזי מיד כשיעבור הצחוק הוא יחזור לעצבות, ואפילו בתוך הצחוק כבר אפשר שיהיה עצב.

אעפ"כ רואים שיש קשר בין צחוק לשמחה, שמחה היא בחי' התרחבות הלב, וגם צחוק הוא קצת שחרור הכיווץ של העצבות. אבל מוגבל ועל כן רבנו אמר על השמחה דייקא, מצוה להיות בשמחה, אבל על הצחוק

לא אמר כן, אלא להפך עיין ספר המדות שמחה אות יג. מי שהוא רגיל בשחוק, בידוע שהוא רחוק מגדלת השם יתברך.

וצ"ע כי דווקא הצחוק פירושו רוחב, כמבואר בגמ' שיש טפח שחוק וטפח עצב. דהינו טפח רחב עם ריוח וטפח מכווץ בלי ריוח. אלא שבאמת הצחוק פירושו התרחבות, אלא שהוא לא דבר המתמשך, אלא רק עד כמה שנמצא הדבר המעורר את הצחוק, מזה שאין כן השמחה היא דבר מתמשך. גם נראה שלשמחה אפשר לבוא במהלכי שכל ע"י שמסביר עד כמה באמת טוב לו, אבל צחוק א"א להסביר מדוע כדאי לו לצחוק אלא הוא התפרצות כשמתגלה פתאום איזה יציאה מהסדר.

*

באבות ג' יב השחוק מרגיל לערוה. ובספר המדות מי שרגיל בשחוק בידוע שהוא רחוק מה'. והמהר"ל בגור אריה^ל מבאר שהצחוק הוא יציאה ממציות וסדר הנכון של העולם. ועל כן ג' עבירות חמורות ש"ד ג"ע ע"ז נקראים צחוק כי הם במהותם ניתוק מהקב"ה. ראה גם מהר"ל דרך החיים על מאמר חז"ל (אבות ג יג) שחוק וכו' מרגיל לערוה/ל"ו. אלא ששם לא מבאר למה צוחקים אלא למה ג' עבירות אלו נקראים צחוק, ובודאי הכוונה שם כמו כאן לשחוק שנפל לקליפות. אלא ששם הוא לא עונש אלא העבירה בעצמה.

לעומת זה מה שרבנו אמר שכדי להיות בשמחה תמיד א"א אלא ע"י מילתא דשטותא, והיינו שחוק אלא ששם הוא בג' תנאים שאמר רבנו במ"א, ומדובר במעט שטות רק כדי לצאת מעצבות שהיא גרועה מהכל כי מכווצת את לה האדם, ומונעת ממנו כל דבר שבקדושה, והיא סיבת הרבה מחלות.

^ל **בבראשית כא ט'** עה"פ "ותרא שרה את בן הגר וכו' מצחק", נחלקו במדרש (ב"ר נג יא) אם הכוונה לעריות, ע"ז, או שפיכות דמים. וכתב המהר"ל בגור אריה שם – ודבר ברור הוא לפי דרכי החכמה שאין מחלוקת בזה, כי אלו שלשה דברים הם נקראים 'צחוק' לפי שהם יוצאים מהנהגת העולם, שהצחוק הוא דבר שאינו כמנהג המציאות, כי לכך נקרא 'צחוק' כלומר דבר בלתי מציאותי רק צחוק, וכל אלו שלשה יוצאים מן הסדר אשר הולך עליו מציאות העולם וסודו, אבל מכל מקום אין דבר פשוט שנקרא 'צחוק' רק גילוי עריות, וזה ידוע, דגילוי עריות הוא צחוק בעצמו. ועבודה זרה גם כן קרא 'צחוק', מפני שהוא מעשה תעתועים וצחוק. ושפיכות דמים נקרא 'צחוק' מפני שהמעשה בזה כמו הצחוק – דבר שאין בו מציאות, כך השפיכות דמים מפני שאין המעשה מעשה של מציאות – נקרא 'צחוק'. ומי שמבין ענין אלו שלשה עבירות יבין דבר זה.

^ל **מהר"ל דרך חיים** מסכת אבות פרק ג משנה יב – ופירוש שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה, טעם דבר זה ידוע כי הערוה הוא בעצמו צחוק וכמ"ש הכתוב (בראשית ל"ט) הביא לנו האיש לצחק בנו ופירושו ערוה וזה בכמה מקומות שנקרא הערוה שחוק כמו הביא לנו האיש לצחק בנו, ואף התשמיש שהוא בקדושה ובפרישות נקרא צחוק כמו שאמר הכתוב (שם כ"ו) וירא את יצחק מצחק את רבקה אשתו, ולפיכך אמר כי שחוק וקלות ראש מרגילין ומנדיגים את האדם לגמרי לידי ערוה כי הצחוק מביא צחוק אחר שהוא ערוה:

ויש לך לדעת עוד איך השחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה, וזה כי הערוה הוא סלוק הש"י מן האדם, ודבר זה תראה כי המעשה הזה אף כאשר אינו בעבירה כתיב (דברים כ"ג) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך השם, ומכל שכן כאשר הוא דבר ערוה של עבירה לגמרי שהוא סלוק השכינה, כי הוא מעשה חמרי שאין קדושתו יתברך שם, כי קדושת הש"י ומעשה זה הם הפכים לגמרי, כי הוא יתברך קדוש, ומעשה זה הוא בהמי חמרי, כמו שהתבאר פעמים הרבה, ולכך פועל זה הוא מרוחק מן הש"י. וכאשר האדם עומד ביראה ואין לו שחוק וקלות ראש, כי ירא הוא מן הש"י שהוא כנגדו, ואז אינו בא לידי פועל זה שעל ידו האדם מרוחק מן הש"י. אבל כאשר הוא עומד בשחוק וקלות ראש והוא מסולק מן היראה, ודבר זה התחלה להסיר ולהרחיק האדם מן הש"י, והוא מרגיל אותו מוליך אותו לגמרי אל מעשה שהוא מרוחק מן הש"י, עד שהוא בא לידי חטא ערוה לגמרי. וגם זה נכון אבל עיקר הפירוש כמו שהתבאר לך למעלה, כי הפועל הזה הוא צחוק לגמרי וזהו לשון דברי חכמים ז"ל בכל מקום (נדה י"ג, ב') המשחקים בתינוקות קראו התשמיש שחוק כאשר לא יבא ממנו תכלית אחר להוליד בנים, ולפיכך אמר שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה: